

שנכתבו בכל המקומות בלשון דומה, מוכח כי **מהרד"י ילפי**, לומדים מאחד לשני, ליתן את האמור גבי האחד אצל השני.

וכיון דילפי מהרד"י שלומדים את המקראות זה מזה, נחשב הדבר כ**מאן דכתיב בחדא דמי**, כאילו נכתבו כל המקראות במקום אחד, ומכך לומדים שצריך שבע חקירות.

ומקשינן: כיצד לומדים את המקראות זה מזה, ליתן את האמור גבי כל אחד מהעבירות אצל כולם, והא שלוש העבירות [עיר הנידחת, יחיד העובד עבודה זרה, ועדים זוממים] לא **דמיא להרד"י** — אינן דומות זו לזו, ואין ללמוד וליתן את החקירות האמורות גבי האחד אצל השאר!

(סימן: פל"ט סייף התרא"ה).

עיר הנדחת להנך תרתי לא דמיא — עיר הנידחת אינו דומה לעדים זוממים וליחיד העובד עבודה זרה, אלא הוא חמור מהם בדבר מסוים.

שכן בעיר הנדחת, לא זו בלבד שהם נענשים, אלא גם שורפים את כל רכושם. ואילו **ממונן** של העדים הזוממים ושל העובד עבודה זרה **פלט**, אינו נאסר ואין צריך לאבדו, וכיון שדינם קל יותר, מן הדין שיקלו בנידון לדרוש היטב את העדים המחייבים אותו.

מה שאין כן בעיר הנידחת, כיון שהוא חמור מהם, אין ללמוד מהם להקל על הנידון ולהצריך את העדים הבאים לחייב עיר הנידחת בחקירות נוספות, אלא די אם נחקר אותם בחקירות האמורות גביו⁽²⁷⁾.

נעשתה התועבה הזאת בקרבך", הרי כאן שלש חקירות.

ואומר גבי יחיד העובד עבודה זרה [דברים יז, ד]: "**והוגד לך ושמעת א. ודרשת ב. היטב** והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל", הרי כאן שתי חקירות נוספות, [כי המילה "ודרשת" גם בלא "היטב" משמעותה דרישה מעולה, אם כן "היטב" באה להוסיף חקירה נוספת].

ואומר גבי עדים זוממים [דברים יט, יח]: "**א. ודרשו השופטים ב. היטב**, והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו", הכתוב מזהיר לדרוש היטב את העדים האחרונים המזימים את הראשונים, הרי כאן שתי חקירות נוספות, סך הכל — שבע חקירות.

ב- ומקשינן: **אימא** אולי אין כוונת הכתוב שיחקרו את העדים שבע חקירות בדין אחד, אלא **חדא חדא כדכתיבא!** בכל סוג עבירה יחקרו את העדים כמו שנאמר באותה עבירה, גבי עיר הנידחת — יחקרו את העדים שלש חקירות, גבי עבודה זרה — שתי חקירות, וגבי עדים זוממים — שתי חקירות.

דאם כן כי אם כוונת הכתוב שצריך גבי כל אחת מהעבירות לחקור את העדים שבע חקירות, **ליכתבינהו רחמנא בחדא**, היה צריך לכתוב את כל מנין החקירות במקום אחד, ומשם היינו לומדים לכל דיני נפשות.

אלא מכך שהתורה חילקה את מנין החקירות בשלש מקומות, משמע שבדווקא נכתבו כן.

ומשנינן: **כיון דכולהו שכל המקומות, בהדי הרדי כתיבא** הושוו בכתיבתן בדין "דרישה"

27. בהליכות אלי [דף נט ב] כתב בפשיטות שעדי עיר הנדחת שהוזמו חייבים גם מיתה וגם

וכיון שהם חמורים מעובד עבודה זרה ועיר הנידחת, אין ללמוד מהם להצריך את העדים הבאים להזים את העדים בחקירות נוספות, אלא די אם נחקור אותם בחקירות האמורות גביהם.

ומתריצין: אין אנו לומדים ליתן את האמור גבי כל אחד מהמקראות אצל כולם, רק מחמת שהושוו בכתיבתן, אלא **"היטב"** **"היטב"** ילפינן מהרדי, מכך שכתוב בחקירת העדים גבי כל אחד מהעבירות לשון **"היטב"**.

ולמוד זה, הוא ממידת **"גזירה שוה"**, שמשווים את הדינים הכתובים בכל אחד מהמקומות שיש בהן אותו לשון, ונלמדים הם זה מזה.

וגזירה שוה זו, מופנה היא. כלומר, אותם המילים שמהם דורשים את הגזירה שוה, נכתבו במיוחד לצורך הדרשה, ובאופן זה, אין להקשות על לימוד הגזירה שוה, מכך שבמקום אחד מצינו בו שדינו חמור יותר, וכיצד נשווה את דינו למקום אחר שדינו קל יותר. שהרי התורה כתבה במיוחד מילים אלו כדי שנדרוש בהם את הגזירה שוה, על אף החילוקים שיש בין שני המקומות.

דאי לא מופנה — אם המילים **"היטב"** שמהם דורשים כאן את הגזירה שוה לא נכתבו במיוחד לצורך הדרשה, **איכא למיפרך**, יש להקשות על הגזירה שוה, כמו

עבודה זרה להנך תרתני לא דמיא — העובד עבודה זרה אינו דומה לעיר הנידחת ולעדים זוממים, אלא הוא חמור מהם בדבר מסוים.

שכן עיר הנידחת דינם למות **בסייף**, שהיא מיתה קלה, וכן עדים זוממים מצינו שחייבים רק מיתה קלה כאשר העידו על אחד שעבר על עבירה שעונשה מיתה קלה, והואיל ומצינו בהם שחייבים מיתה קלה, יש לומר כי באופן זה לא החמירה בהם התורה להמיתם עד שיחקרו היטב את העדים.

ואילו עובד עבודה זרה חייב סקילה שהיא מיתה חמורה, וכיון שעונשו חמור יותר, אין ללמוד מעיר הנידחת ועדים זוממים להקל בעדים המחייבים אותו, ולחוקרם חקירות נוספות, אלא די אם נחקור את העדים בחקירות האמורות גביו.

עדים זוממין להנך תרתני לא דמיא — עדים זוממים אינם דומים לעובד עבודה זרה ולעיר הנידחת, אלא הם חמורים מהם בדבר מסוים.

שכן העובד עבודה זרה ועיר הנידחת **צריכים התראה** כדי להתחייב מיתה, וכיון שדינם קל, מן הדין שיקלו לדרוש היטב את העדים המחייבים אותם.

מה שאין כן עדים זוממים, שאינם צריכים התראה כדי לחייבם, שנאמר [דברים יט ט]: **"ועשיתם לו כאשר זמם"** — והם חשבו להרוג את הנידון בלא התראה.

אלא רק חיוב מיתה לזה ותשלומים לזה, ובעדים זוממים של עיר הנדחת חיוב מיתה וממון הם לאחד.

ממון כמו שזממו לעשות, וכיד דוד הסתפק בזה אם מחייבים אותם גם מיתה וגם ממון, שלא מצינו בעדים זוממים חיוב מיתה וממון לאחד,

הא **כתיבא כולהו**, הרי כבר נכתב בה כל לשונות החקירה, ואין אפשרות לכתוב בה מילה אחרת במקום "היטב"!

אם כן בעיר הנידחת המילה "היטב" אינה מיותרת ומיוחדת לדרוש ממנה גזירה שוה, וכיון שיש על הגזירה שוה פירכא, שעיר הנידחת חמורה בדיון מסוים מיחיד העובד עבודה זרה ועדים זוממים, אין לדרוש בה גזירה שוה.

ומתרצינן: **התם** בעיר הנידחת נמי המילה "היטב" **אפנויי מופנה** לדרוש ממנה גזירה שוה, **מדהוח ליה למכתב**, שהיה על הכתוב לכתוב "דרוש תדרש" או "חקור תחקר", **ושני קרא בדיבוריה** ושינה הכתוב לשונו **ב"היטב"**, **שמע מינה** משינוי הלשון, כי נכתב כך כדי **לאפנויי** ליחדו לדרשת הגזירה השוה.

לסיכום: כל שלושה המקומות — עיר הנידחת, יחיד העובד עבודה זרה, ועדים זוממים, בכלם, גבי חקירת העדים המחייבים את הנידון מיתה — מופיע המילה "היטב", באופן שהוא מיותר ומיוחד כדי לדרוש בו גזירה שוה, ולכן דורשים את הגזירה שוה על אף שיש עליו פירכא, ומשויים את כולם, ולומדים מהאחד לכולם, ליתן את מנין החקירות שנכתב גבי כל אחד מהם אצל כולם, דהיינו שבע חקירות.

ישנן ארבע סוגי מיתות, שעונשין בהם בבית דין על עבירות שונות: א. מיתת סקילה. ב. מיתת שריפה. ג. מיתת הריגה בסייף. ד. מיתת חניקה. חלקן חמורות יותר וחלקן קלות יותר.

למדנו איפוא בגזירה שוה זו, חובת דרישה

שהקשינו לעיל שבכל אחד מהמקומות מצינו דין מסוים חמור יותר מבשאר מקומות.

ומכיון שהגזירה שוה מופנה, אנו דורשים להשוות את כל המקומות על אף הפירכא.

לאיי אפנויי מופני, כיצד המילה "היטב" שממנה דורשים כאן את הגזירה שוה מיותרת ומיוחדת עבור הדרשה?

מדהוח ליה למיכתב מכך שהיה צריך לכתוב גבי עדים זוממים "ודרשו וחקרו", **ושני קרא בדיבוריה** ושינה הכתוב בדיבורו, **ב"היטב"** — **שמע מינה**, משינוי הלשון, כי נכתב **לאפנויי** להפנותו לדרשה, ועיקר הכתוב, נכתב במיוחד לצורך הגזירה שוה, ליתן את מנין החקירות שנכתב גבי כל אחד מהם אצל כולם.

ואכתתי, ועדיין קשה, כי המילה "היטב" שממנה דורשים את הגזירה שוה, **מופנה מצד אחד הוא!** מיותרת היא, רק במקום אחד, ולא בשתי המקראות שמהם דורשים את הגזירה שוה.

כי **בשלמא** גבי **הנך תרתי** שתי המקומות — גבי יחיד העובד עבודה זרה וגבי עדים זוממים, המילה "היטב" **מופנה הוא, משום דהוח ליה למכתב** לשון חקירה ובמקום זה נכתב "היטב", אם כן שינוי הלשון מיותר להקישו ולדרוש בו גזירה שוה, על אף שיש פירכא.

אלא גבי **עיר הנדחת** שכתוב בה "ודרשת וחקרת היטב" **מאי הוח ליה למכתב** במקום "היטב", שיהיה לה משמעות כמו "היטב" שמשמעותה חקירה נוספת במנין החקירות?

וחקירת העדים שבע חקירות בעבירות אלו שאחד מהם עונשו סקילה ואחד מהם עונשו הריגה בסייף. ולומדים בקל וחומר לשאר חייבי מיתות בית דין.

ואתו נחנקין, ולומדים שצריך לדרוש ולחקור שבע חקירות את העדים המחייבים את הנידון מיתת חנק, **בקל וחומר מנסקלין** — מעבודה זרה שהיא בסקילה, **ומנהרנין** — מעדים זוממים שהן בסייף, שבהם למדנו שצריך לחקור את העדים שבע חקירות, ובלא החקירות, אין הורגים את הנידון על פי העדים, קל וחומר שיש להקל כך גבי עדות על מיתת חנק, שהיא מיתה קלה יותר מסקילה וסייף.

ואתו נשרפין ולומדים שצריך לדרוש ולחקור שבע חקירות את העדים המחייבים את הנידון מיתת שריפה, **בקל וחומר מנסקלין** — מעבודה זרה שהיא בסקילה, שסקילה חמורה משריפה, ואם התורה הקילה גבי עדות על סקילה שצריך לחקור את העדים שבע חקירות, קל וחומר שיש להקל כן גבי עדות על שריפה, ולא לחייב את הנידון שריפה, אלא אם כן חקרו את העדים שבע חקירות. [אבל מעדים זוממים שהם בסייף, אי אפשר ללמוד קל חומר לחייבי שריפה, כי מיתת סייף קלה יותר ממיתת שריפה].

ומקשינן: על הקל וחומר שלומדים את דין

חקירת העדים על שריפה מחקירת העדים על סקילה, **הניחא לרבנן**, **דאמרי סקילה חמורה משריפה**, לשיטתם ניתן ללמוד את שריפה הקלה בקל וחומר מסקילה החמורה, [כי כמו שהקלו בחמור, כל שכן יש להקל בקל], **אלא לרבי שמעון דאמר שריפה חמורה, מאי איכא למימר?** כיצד ניתן ללמוד את שריפה החמורה מסקילה הקלה (28)?

אלא אמר רב יהודה: יש לדרוש מהפסוקים ארבע חקירות נוספות, שגבי עיר הנידחת כתוב [דברים יג טו]: "ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה א. אמת ב. נכון הדבר", הרי כאן שתי חקירות נוספות, וכן גבי יחיד העובד עבודה זרה כתוב [דברים יז ד]: "ודרשת היטב והנה א. אמת ב. נכון הדבר", סך הכל ארבע חקירות נוספות, ויחד עם שבע החקירות שדרשנו כבר, **הא חד פרי**, הרי כאן אחד עשרה חקירות.

ודורשים **שבע** מהם — **לשבע חקירות**, **דל תלת** שלושה לשונות חקירה נוספות נכתבו **לגזירה שוה**.

פשא לחו חדא נשארה לשון חקירה אחת יתירה.

לרבי שמעון — דורשים את החקירה היתירה **לא תווי** ללמוד ממנה, לעדות על **נשרפין**, שלדעתו שריפה היא מיתה חמורה יותר מסקילה, ואי אפשר ללמוד אותה בקל

אחווה שאינה חוזרת לבעלים, יכול לגאול לחצאין. ולפי זה קשה מה הקשו כאן לרבי שמעון, הרי לדעתו כיון שהתורה החמירה על הנידון בשריפה, סברא היא להקל עליו שעדין יצטרכו דרישה וחקירה.

28. בספר ראש יוסף [סימן לג] הקשה מקדושין [כ ב] גבי בתי ערי חומה, שלדעת רבי שמעון במקום שהחמירה תורה בדבר אחד, סברא היא להקל בו בדברים אחרים, ולכן בבתי ערי חומה שחוזרת לבעלים, אינו גואל לחצאין, ואילו שדה

וחומר מחקירת עדים בעבודה זרה שהיא בסקילה.

וגם לרבנן הסוברים שסקילה חמורה יותר משריפה, ואפשר ללמוד את דין חקירת עדות בשריפה מחקירת עדות בסקילה בקל וחומר, בכל זאת דורשים את החקירה היתירה ללמוד ממנה דין חקירה בעדות על חייבי שריפה, כי לדעת רבנן גם מילתא דאתיא דבר הנלמד בקל וחומר טרח וכתב לה קרא, טרחה התורה לפרשה.

מגדף בה רבי אבהו: מנין לנו שלדעת רבנן, דורשים את החקירה היתירה ללמוד ממנה דין חקירה בעדות על חייבי שריפה אף על פי שניתן ללמוד אותה בקל וחומר.

אימא אולי החקירה היתירה נכתבה כדי לאתווי ללמוד ממנה שיש לחקור את העדים שמונה חקירות!

ומתוצינן: ושמונה חקירות — מי איכא? וכי יש חקירה נוספת על הזמן והמקום [שיוכלו להזים את העדים בתשובה ששייכו לאותה חקירה], שאפשר לחקור את העדים נוסף על שבע החקירות.

וכיון שאין חקירה נוספת, לכן אמר רבי יהודה כי אף לדעת רבנן ששריפה קלה מסקילה דורשים את לשון החקירה המיותרת ללמוד דין חקירת עדות של חייבי שריפה מעדות של סקילה, אף שנלמדת בקל וחומר.

ופרכינן: אלמה מדוע לא מצאת חקירה

נוספת המביאה לידי הזמה? והאיכא לאתווי הרי אפשר לחקור חקירה נוספת על הזמן, בכמה בשעה — באיזה חלק מהשעה היה המעשה (29).

ותניא נמי הכי, ומצאנו ברייתא כדברי רבי אבהו: היו בודקין אותו [את העד] בשמונה חקירות!

אם כן קשה על רבי יהודה מדוע רבנן אינם לומדים מלשון החקירה המיותרת שצריך לחקור את העדים בשמונה חקירות.

ומתוצינן את דברי רבי יהודה: הניחא החקירה השמינית אפשרית רק לאביי אליבא דרבי מאיר, דאמר אין אדם טועה ולא כלום, ולהך לישנא נמי דאמר אדם טועה משהו — שפיר ניתן לחקור את העדים בחקירה שמינית — באיזה חלק מהשעה היה המעשה, שבחקירה זו מביא את העדים לידי הזמה, כי אם יאמרו העדים, שהיו בחצי או בשליש הראשון של השעה, ויבואו עדים ויאמרו: כי בחלק זה של השעה היו העדים עמהם במקום אחר, הרי הם זוממים.

אלא לאביי אליבא דרבי יהודה, דאמר אדם טועה חצי שעה, ולרבא דאמר טעו אינשי טובא — מאי איכא למימר? הרי אם נחקור את העדים בחקירה שמינית, באיזה חלק מהשעה היה המעשה, לא נוכל להביאם בחקירה זו לידי הזמה, שהרי גם אם העדים יאמרו באיזה חלק מהשעה היה המעשה, ויבואו עדים להזימם שבאותו חלק של השעה היו העדים עמהם במקום אחר,

29. עיין תומים [ל 1] שהקשה מדוע לא אמרו ששואלים את העד באיזה בית היה המעשה? באיזה חדר, האם בעליה או בדיוטא? וכדומה.

יכולים העדים לומר שטעו בחצי שעה.

וקשה לרבי אבהו, מה היא החקירה השמינית שניתן ללמוד מהחקירה היתירה.

ומתריצין: **אלא** לדעת רבי אבהו החקירה השמינית שניתן ללמוד מהחקירה היתירה היא, **בכמה שמיטות ביובל** היה המעשה.

ודחינן: חקירה זו אינה חקירה נוספת על שבע החקירה, כי **היינו** החקירה **באיזה שבו**ע ביובל היה המעשה.

אלא לדעת רבי אבהו החקירה השמינית שניתן ללמוד מהחקירה היתירה היא, **באיזה יובל** היה המעשה.

ואידך — ורבי יהודה, שאינו דורש את החקירה היתירה ללמוד ממנה חקירה שמינית, הוא סובר: **כיון דאמר** כבר העד **באיזה שבו**ע ביובל היה המעשה **לא בעי** לא צריך לחקור אותו **באיזה יובל** היה המעשה, שאין העדים מאחרים את עדותם במשך יובל שלם, וודאי כוונתם ליובל האחרון, ואינם יכולים אחר כך לפרש את דבריהם שכוונתם היתה ליובל הקודם.

שנינו במשנה: **רבי יוסי אומר**: אין בודקים את העדים אלא בשלש חקירות, ואלו הן: א. באיזה יום? ב. באיזה שעה? ג. באיזה מקום?

תניא בברייתא: **אמר להם רבי יוסי לחכמים**: **לדברייכם**, שאתם סוברים כי יש לחקור את העדים בשבע חקירות, וכי **מי שבא** לבית דין והעיד **ואמר**: **אמש** אתמול **הרגו**, וכי **אומר** לו הדיין: **באיזו שבו**ע ביובל? **באיזו שנה?** **באיזו חדש?** **בכמה בחדש?** הרי אין מקום לחקירות אלו, אלא די שיחקרו את העדים לגבי היום⁽³⁰⁾, השעה, והמקום.

אמרו לו חכמים: וכי לדברייך לא קשה, הרי גם לדברייך קשה: וכי **מי שבא** לבית דין והעיד **ואמר עבשו** הרגו, וכי **אומר** לו הדיין: **באיזה יום?** **באיזה שעה?** **באיזה מקום?** הרי באופן זה גם אין מקום לחקירות שאתה מודה שיש לחקור בהם את העדים.

אלא התירוץ לכך, כי **אף על גב דלא צריך** לחקור את העד בחקירות אלו, בכל זאת **רמינן עליה** מטילים עליו שאלות אלו, **כדרכי שמעון בן אלעזר** שאמר לעיל: כי בית הדין היו מעבירים את העדים מחדר לחדר כשהיו באים להעיד, והיו אומרים להם לא בחדר זה נדון כי אם בחדר האחר,

מקום לשאלת היום.

והוסיף הרש"ש כי לפי"ז אם היום ראש חודש, ואמרו העדים "אמש", יש להסתפק אם היה זה בין הערביים השייך לחודש הקודם, או בלילה השייך לחודש זה, ויש מקום לשאול את העדים גם על החודש. ותירץ, כי לדעת רבי יוסי, כאשר יבררו העדים את היום, נדע מתוך זה גם את החודש, ולכן אין מקום לשאול אותם על

30. הרש"ש הקשה, כי לכאורה "אמש" הכוונה ללילה הקודם, אם כן אין מקום גם לחקירת היום, שהרי ברור מדברי העדים שהמעשה היה אתמול בלילה. ותירץ, כי לקמן [מד ב] כתב רש"י שגם בין הערבים של אתמול נקרא "אמש", ואם כן לא ברור מדבריהם אם המעשה אירע בין הערבים, שהוא שייך ליום קודם, או שאירע בלילה השייך ליום שלמחרת. ולכן יש

שנינו במשנה: שואלים את העדים: **מכירים אתם אותם?** כלומר, אם הם עדי רוצח, שואלים אותם, אם הם מכירים את הנרצח, שמא גוי היה.

תנו רבנן בברייתא: שואלים את העדים:

מכירים אתם אותו את הנרצח, האם **נכרי** הרג או **ישראל** הרג?⁽³²⁾

האם התריתם בו ברוצח?

האם **קיבל עליו** הרוצח **התראה**, שאמר: יודע אני שאני מוזהר מן התורה שלא לעשות מעשה זה?

האם הרוצח **התיר עצמו למיתתו?** שכשהתיתם בו: אל תעבור על עבירה זו שאתה מתחייב עליה מיתה פלונית, הוא אמר: על מנת כן אני עושה?

שכן ההלכה היא, שאין אדם חייב מיתת בית דין או מלקות⁽³³⁾, אלא אם כן התרו בו בשעת העבירה, דהיינו שאמרו לו: אל תעשה עבירה זו, שכן אתה מתחייב עליה מיתת בית דין או מלקות, והוא השיב: יודע אני, ועל מנת כן אני עושה⁽³⁴⁾.

כדי שתיטרף דעתם של העדים, ואם הם משקרים יחזרו בהם.

הבא נמי, כך גם כאן, **אף על גב דלא צריך רמינן עליה**, אף על פי שלא צריך לחקור את העדים בכל החקירות, בכל זאת חוקרים אותם, כדי שתיטרף דעתם, ואם הם משקרים יחזרו בהם, **כדרכי שמעון בן אלעזר**.

ורבי יוסי, מדוע הוא סובר שאין חוקרים את העדים בחקירות: לגבי היובל, השנה, החדש, והתאריך בחדש. אלא רק לגבי היום, השעה, והמקום.

משום שהוא סובר, כי עדות שבאים עדים ואומרים: **אמש** אתמול **הרגו** — **שכיח ברוב עדיות**, לכן אין חוקרים את העדים בחקירות: לגבי היובל, השנה, החדש, והתאריך בחדש. שחקירות אלו מיותרות ברוב העדויות⁽³¹⁾.

ואילו עדות שבאים עדים ואומרים: **עכשיו הרגו** — **לא שכיח ברוב עדיות** לכן די אם יחקרו את העדים לגבי היום, השעה, והמקום. שחקירות אלו נצרכות ברוב העדויות.

החודש.

31. התוס' יו"ט כתב, כי רבי יוסי מודה שצריך ז' חקירות, והוא חולק על רבנן רק באופן שמתוך עדותם של העדים ניכר בכמה בחודש ואיזה חודש ושנה היה.

32. הרשב"א בתשובה [חלק ג סימן שעח] כתב כי באיסורים הקבועים אין הולכים אחר הרוב, ובאיסורים שפרשו, תולים שפרש מהרוב, ולכן אם הרצח היה בדרך שאינו מקום קביעות האנשים, והספק מנין פרש, תולים שפרש

מהרוב, ובמקום שהרוב ישראל תולים שהיה ישראל, ואין צריך לבדוק את העדים על כך.

33. הלחם משנה [סנהדרין יב ב] הוכיח מהרמב"ם שגם למלקות צריך שיקבל התראה ויתיר עצמו, והטעם משום שמלקות במקום מיתה עומדת. וכן מוכח מהרמב"ם שבועות [ב יב]. וכן מוכח ברש"י לקמן [פא ב ד"ה של כריתות].

34. בשו"ת אור גדול [סימן א] העיר, כי התורה הבדילה כנערה המאורסה בין אם מצאה בעיר

ובמה עבד — באיזה סוג עבודה עבד, האם **בזיבוה**, **בקטור** קטורת, **בניסוך**, או **בהשתחואה**?

אמר עולא: **מניין להתראה מן התורה**, מנין אנו לומדים שאין אדם חייב מיתת בית דין או מלקות, אלא אם כן התרו בו בשעת העבירה⁽³⁶⁾, **שנאמר** [ויקרא כ יז]: **"ואיש אשר יקח את אחתו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם"** — **אמו בראיה תליא מילתא?** וכי בראיה מתחייבים כרת, והלא במעשה העבירה מתחייבים כרת.

וכן שואלים את העדים, האם המית הרוצח את הנרצח **בתוך כדי דיבור** מההתראה? כלומר מיד בסיום ההתראה קודם שעבר פרק זמן שלוקח לומר: שלום עליך רבי, שפרק זמן זה נקרא סמוך להתראה, אבל אם שהה לאחר ההתראה יותר מכדי דיבור, יש לחשוש שמא שכח את ההתראה⁽³⁵⁾.

אם מעידים הם על **העובד עבודה זרה**, שואלים את העדים: **את מי עבד** — איזה אליל עבד? האם **לפעור עבד** או **למרקולים עבד**?

למיתה, אם כן משם אנו כבר לומדים שצריך התראה, שהרי אם לא יתרו בו כיצד יתיר עצמו למיתה, ותירץ, כי לולי הדרשה כאן שחייב התראה, היינו אומרים שמתחייב גם אם הוא מתיר את עצמו, שאמר: אני עושה את עבירה אף על פי שידוע אני שממיתים אותי עליה. לכן אנו צריכים לדרשה לומר שצריך להיות מותרת מפי אחרים.

והקשה היד דוד, כי בשלמא לדעת רש"י במכות [דף ו] על דברי רבא שאמר: מתרה שאמרו אפילו מפי עצמו. שפירש כי הכוונה על הנהרג, אפשר לומר שמכאן אנו לומדים שהתראת ההורג עצמו אינה מועילה. אבל לדעת הרמב"ם [סנהדרין יב ב] שאפילו התראת ההורג מועילה, קשה מדוע צריך את הדרשה כאן שצריך להתרות בו, הרי אנו לומדים זאת כבר מכך שצריך להתיר עצמו למיתה.

ותירץ, כי מהדרשה כאן לומדים שצריך לשון התראה: לא תעשה כן שאם תעשה כן תמות, וכן במתרה עצמו, מועיל רק אם אמרו בלשון התראה. ואם לא היה כתוב את הדרשה כאן ורק את הדרשה שצריך להתיר עצמו למיתה, היינו חושבים שמועיל אם יתיר עצמו למיתה בלא

לבין אם מצאה בשדה, והיינו שבעיר היא בחזקת מרוציית ולא בשדה, ועל כרחך מדובר שהתרו בה וקיבלה את ההתראה והתירה עצמה למיתה, כי אם לא כן אף בעיר אין ממיתין אותה, ואם כן קשה ממה נפשך, איך היתה ההתראה, אם קיבלה ואמרה על מנת כן אני עושה ולא אמרה שמוכרחת מפני האונס, אם כן גילתה דעתה שברצונה היא עושה ואף בשדה תהא חייבת, ואם אמרה שהיא אנוסה אם כן גם בעיר מדוע היא חייבת, כי אמנם היא אמרה שקר שהיתה אנוסה, ומכך שהיה בעיר ולא צעקה מוכח שהסכימה, מכל מקום הרי לא התירה עצמה למיתה, ואי אפשר להורגה באופן זה.

35. כתב התומים [צב א], אם עבר זמן של כדי דיבור מההתרה עד מעשה העבירה, אינו נענש, כי אנו מסתפקים שמא שכח את ההתראה, וספק עונשין להקל.

36. בדינא דחיי [ח"ב דף קטו ב, עשין צח] הקשה, כיון שלקמן דורשים מהכתוב: "ימות המת" שאינו חייב מיתה עד שיתיר עצמו

[דברים כב כד] "והוצאתם את שניהם אל שער העיר ההוא וסקלתם אתם באבנים ומתו את הנערה על דבר אשר לא צעקה בעיר ואת האיש על דבר אשר ענה את אשת רעהו" — המילה "דבר" מיותרת לדרוש, כי נהרגים על עסקי דיבור שהתרו בהם.

וצריכא — ואנו צריכים לכל הדרשות שדורשים בהם חיוב התראה.

דאי כתב רחמנא רק הדרשה גבי ערות אחתו שצריך התראה כדי להתחייב במלקות.

היה **אמינא**: כי רק **חייבי מלקות** — אין — כן צריכים התראה כדי להתחייב, אבל **חייבי מיתות** החמורים יותר — לא צריכים התראה כדי להתחייב.

לכן **כתב רחמנא** גם גבי **חייבי מיתות**, לדרוש את "כי יוד" לחיוב התראה.

ואי כתב רחמנא רק את הדרשה של "וכי יוד" גבי רוצח לחיוב התראה, הוה **אמינא** — היינו חושבים כי **הני מילי** חיוב התראה היא רק במקום שחייב מיתה קלה כמו רוצח שחייב מיתת סייף דקיל שהיא מיתה קלה, אבל **חייבי מיתת סקילה דחמורה אימא** הייתי אומר, כי לא צריכים התראה, כדי להתחייב בה.

לכך **צריכא** לכתוב את כל הדרשות לחייב התראה.

אלא דורשים כי כוונת הכתוב, שאינו חייב עד שיראוהו טעמו של דבר, שיתרו בו ויבהירו לו את טעם האיסור שהוא אסור בה מחמת שהיא קרובה שלו ואסורה לו.

ואף על פי שפסוק זה נאמר גבי חיוב מיתת כרת, וכרת הוא עונש בידי שמים, שאינו צריך התראה להתחייב בעונש בידי שמים.

יש לדרוש⁽³⁷⁾ ולומר כי אם לימוד זה אינו ענין לכרת תנחו ענין לחיוב התראה למלקות שהוא עונש השייך באחותו.

דבי חזקיה תנא ללמוד דין התראה ממקום אחר, שנאמר [שמות כא יד]: "וכי יזד איש על רעהו להרגו בערמה" וקשה, מנין אנו יודעים שהיה מזיד? אלא ודאי מדובר שהתרו בו, ועדיין הוא מזיד.

דבי רבי ישמעאל תנא ללמוד דין התראה ממקום אחר, שנאמר [במדבר טו לג]: "ויקריבו אותו המצאים אתו מקשש עציים" — לא נאמר "שקישש עציים", אלא "מקושש עציים", דהיינו שראוהו ומצאוהו, ולאחר שמצאוהו היה מקושש, ומדוע צריך שיהא כך, אלא בא הכתוב להודיענו שהתרו בו ועדיין הוא היה מקושש לאחר שהתרו בו.

דבי רבי תנא ללמוד דין התראה ממקום אחר, שנאמר גבי הבא על נערה המאורסה

לשון התראה, לזה דורשים כאן שחייב רק אם אמרו בלשון התראה.

37. יש לנו מסורת ממש רבינו, באיזה סוגי דרשות דורשים את התורה, רבי ישמעאל כללם בשלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהם,

ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי כללם בשלושים ושנים מדות, הדרשה כאן היא מידה כ' של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי הנקראת "דבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין חברו" עיין הביאור על המידות שהתורה נדרשת בהם, בש"ס ווילנא בסוף מסכת